

Fleisz János

A Bihar megyei és nagyváradi magyarság kulturális önszerveződése és civil szervezetei (1989 után)

*„Honunk minden lakosának polgári léte
 adni! Ím ez, amit 1832-ben teljes meggyő-
 ződésem szerint, honunkra nézve nem-
 csak időelőttinek, sőt szinte már időutáni-
 nak tartok.”*

(Széchenyi István)

A civil szerveződés társadalmunk egyik pozitív jelensége, amelytől nagymértékben függ a közösségek sorsa. Az utóbbi időben a dinamikus fejlődés hatására a civil társadalom fogalma egyre jobban kiterjed és mind több társadalmi jelenséget ölel fel. Temporálisan meghatározott és az új helyzetekhez igyekszik igazodni. Maga a fogalom továbbra is releváns maradt, de véleményem szerint a szélesebb értelmének van nagyobb jövője. A civil szervezetek sok konkrét problémát tudnak megoldani, vállalt feladatuk az érték közvetítés.

A romániai magyar kisebbségi civil szféra is igyekszik az utóbbi időben mind jobban felzárkózni azért, hogy betölthesse történelmi szerepét. Működésében sok még a kezdetre emlékeztető rendellenesség, amelyek a fáziskésés következményei. Nem meglepő ez, hiszen Dahrendorf véleménye szerint egy társadalmi átmenet három részből áll. Az első a politikai struktúra megváltoztatása, amely 6 hónap alatt végbemegy. A második a gazdasági változás, amely jó ha 6 év alatt befejeződik, a harmadik pedig a társadalmi és a kulturális átalakulás, amelynek időtartama elérheti akár a 60 évet is. Természetesen az egymással összefüggő folyamatok más és más szférában való működéséről van szó.

Előzmények

A társadalom önszerveződésének gyökerei messze visszanyúlnak. Ismeretes, hogy a civil társadalom kifejezést már Hegel is használta.

A polgárosodás hatására Magyarországon a 19. század második felében kialakult helyi szinten is a civil társadalom. Egyesületek elsősorban a városokban jöttek létre, főleg 1872-től kezdődően. Később az egyesülési jog rendezése, valamint a polgárosodás előrehaladása által az egyletek nagyon elszaporodtak.

Így például 1904-ben Nagyváradon 72 egyesület tevékenykedett (kb. minden 700 lakosra jutott akkor egy egylet) és ezt egyesek már túlbujánzásnak tekintették. Ettől kezdve rendezték soraikat, így 1908-ban a kimutatás már csak 30 egyesületet jegyez fel, összesen 10187 taggal (ez egyletenként 340 tagot jelent!).

A világháború és azt követő hatalomváltás megviselte az egyleti életet is. Elsősorban a magyar egyesületek vesztek el vagyonukat, szűnnek meg, vagy szüneteltetik tevékenységüket. Főleg a nagyváradi Szigligeti Társaság és a Katolikus Kör fejtett ki jelentősebb tevékenységet az 1920 és 1940 közötti időszakban.

A második világháború idején a kedvezőbb körülmények miatt a bihari és nagyváradi magyarság tevékeny szerepet vállalt. Igaz, inkább az országos intézmények ernyője alatt.

Emlékezetes maradt az 1942-ben Nagyváradon megszervezett Szent László hét, amely kimutatta a helyi társadalom szervező erejét.

A második hatalomváltás és szovjetizálás következtében a civil szervezetek eltűnnek, így mintegy 40 évig a polgári kezdeményezések teljesen visszaszorultak.

Az 1989 decemberében végbement változások eredményeként újból napirendre került a helyi magyar társadalom önszerveződése, magára találása.

Az újraindulás

A megváltozott helyzetben a magyarság nemcsak politikai érdekvédelmi szervét, a Romániai Magyar Demokrata Szövetséget (az RMDSZ-t) hozta létre, hanem hozzálátott saját társadalmi szervezetei kiépítéséhez is.

Az első időszakban országos hatáskört óhajtva felvállalni újraszerveződtek a diktatúra által megbénított nagy múltú civil szervezetek pld. az Erdélyi Múzeum Egyesület (EME), Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE), Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE), Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT), Romániai Magyar Gazdák Egyesülete (RMGE), Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ). Ezek mellett rövidesen új, országos feladatokat vállaló szervezetek is létrejöttek.

Nagyváradon és Bihar megyében a magyarok civil szerveződése 1990-ben rögtön megindult elsősorban az intézmények hiányának pótlása céljából. A kezdetben lassabban haladó szerveződés lényegében három irányt követett. Az első irányt az határozta meg, hogy a bihariak is egyéni tagként bekapcsolódtak a nagyobb országos szervezetek tevékenységébe (EME, EKE, EMKE, EMT, RMGE, RMPSZ, stb.).

A második irány ezen szervezetek helyi tagozatainak, fiókegyesületeinek, illetve megyei kirendeltségeinek létrehozásában nyilvánult meg. Így az RMPSZ, a RMGE és az EMT 1990-ben, az EKE 1991-ben, az EME pedig 1995-ben hozott létre helyi szervezetet. Ellenben az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek (EMKE) a mai napig sincs bihari, illetve nagyváradai szervezete.

A harmadik irány részben párhuzamosan folyt az előző kettővel és a helyi saját magyar civil szervezetek létrehozását jelentette. A jogi háttér kidolgozatlansága ellenére (egy 1924-es törvény lépett hatályba Romániában a társadalmi szervezetekkel kapcsolatosan, az engedélyezéshez pedig minisztériumi jóváhagyás kellett) rendre alakultak a nonprofit szervezetek. Eleinte az RMDSZ is kezdeményezőleg lépett fel, később a politikai feladatok megnövekedésével kissé megfeledkezett erről a területről. Évről évre jelentős szervezetek indultak útra. Ezek között megemlíteném a Tibor Ernő Galéria (1991), az Alma Mater Alapítvány (1992), a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság, az Ecclesia Mater (1993), a Pro Familiae Alapítvány (1995) nevét stb.

A szerveződésben 1996 után kisebb holtpontról állt be, anélkül, hogy leállt volna. Gyorsabb ritmusra 1998-ban váltott újra a helyi közösségi önszerveződés. Ekkor jöttek létre például a nagyváradai Sapientia Varadiensis Alapítvány, a Bihari Lazarus Alapítvány és mások.

Ha a bihar megyei civil szféra helyzetét elemezzük ebben az első szakaszban, akkor a következő jellegzetességeket hangsúlyozhatjuk: általánosak a gyenge anyagi alapok, az egyeduralomra való törekvés és konkurencia, az RMDSZ-el és az egyházakkal szembeni alárendeltség (ezek igényeinek próbálnak megfelelni).

A kimondottan pozitív jelenségek között megemlíthető, hogy bármilyen színvonalú, szerény rendezvény is nagy érdeklődést és visszhangot váltott ki, elsősorban 1996-ig bezárólag, a szociális szerepkör jelentőségeinek felértékelődése és hatásainak érezhetővé válása.

Az önszerveződés új szakasza (1998–2000)

Az évezred utolsó éveiben a bihari magyarság keretében egyre több civil szervezet jött létre, akárcsak a románok körében, akik mind jobban felismerik ezek jelentőségét. Ez az előrelépés a törvénykezésben is megjelenik, főleg az új, 2000. évi 14-es törvény elfogadásával, illetve egyéb rendelkezések által. A lassan demokratizálódó román társadalom jogrendszerében nagyobb teret kap a decentralizáció és a társadalom fejlődésének előmozdítása.

1998-tól kezdődően a helyi társadalmi, politikai élet bonyolultsága, diverzifikálódása miatt sem az RMDSZ, sem pedig az egyházak már nem képesek a napirendre kerülő összes feladatot, gondot felvállalni, illetve megoldani. Emiatt felértékelődött a polgári társadalmi szervezetek jelentősége. Magyarországhoz képest megmarad a késés, valamint a szerveződések lassú ritmusa, de így is jellemzővé válik az új területekre való kiterjedés, mind földrajzi, mind ágazati értelemben. Ekkor került előtérbe az önépítkezés egyik új eleme: civil szövetség létrehozása. Ennek kezdetei 1999-re nyúlnak vissza, amikor több rendezvényen való találkozás alkalmával megfogalmazódott a gondolat, hogy szükség van a magyar civil szervezetek összefogására, tevékenységük korszerűsítésére. Fontos momentumot jelentett a Magyar Természettudományi Egyesületek Szövetségének (MTESZ) debreceni tagozatának 1999. május 19-i nagyváradai kihelyezett gyűlése. Itt többen személyesen is meggyőződhetek arról, hogy a közös fellépés erőt adhat és növeli a hatékonyságot. 1999 szeptemberében előbb spontán módon, majd szervezeten találtak néhány nagyváradit és Bihar megyei szervezet vezetőit, aktív tagjait. E találkozókon körvonalazódott, hogy szükség van az összefogásra és a tevékenység összehangolására. Mivel egyértelművé vált, hogy lépni kell az ügyben, e sorok írója vállalta fel a kezdeményezést. Ennek első konkrét lépése 1999. szeptember 28-án a nagyváradit Bihar Napló napilapban megjelent felhívás közzététele volt, a következő szöveggel:

„Az utóbbi időben a polgári fejlődés hatására jelentősen megnövekedett megyénkben a magyar civil szervezetek száma, amelyek a társadalom önszabályozó rendszereiként meg kell kapják az őket megillető helyet.

Ahhoz, hogy érdekeiket megfelelően képviseljék és érvényesítsék, szükséges az erők egyesítése. Emiatt kezdeményezzük a Bihar megyei és Nagyváradit Civil Szervezetek Szövetségének létrehozását (BINCISZ).

Tagjai a megyénk és városunk területén önállóan tevékenykedő független civil szervezetek, egyesületek, alapítványok stb. lehetnek, amelyek önállóan működhetnek a belépés után is.

A szövetség létrehozását indokolja: a civil szervezetek közötti jobb együttműködés és szorosabb összefogás szükségessége, közös álláspontok kialakítása és képviselete, közös pályázatok elkészítése, közös tevékenységek megszervezése, a tevékenységi tervek összehangolása, az átfedések kiküszöbölése, közös kiadványok megjelentetése civil információs iroda működtetése, országos és nemzetközi kapcsolatok kiépítése.

A csatlakozni szándékozók, érdeklődők további információkat a kezdeményezőktől kapnak”.

Ezután szükség volt a célok, eszközök és módzatok tisztázására, valamint a még létező aggodalmak eloszlására.

A Bihar megyei és Nagyváradit Civil Szervezetek Szövetségének (BINCISZ) megalakulására 1999. december 8-án került sor, összesen 14 tagszervezet részvételével. A tevé-

kenységét 2000. január 20-án kezdte el, amikor megválasztották az elnököt Fleisz János személyében és kialakították a tagszervezetek elnökeiből álló Vezető Tanácsot. A bejegyzésre azonban még sokat kellett várni. Erre csak 2001. február 19-én került sor. Természetesen a BINCISZ 2000 folyamán is tevékenykedett, hiszen a tagszervezetei által jogi személyiséggel rendelkezett, viszont szükség volt arra, hogy a már régebben bejegyzett szervezetek közül egyik vállalja el a jogi háttérrel. Erre a Sapientia Varadiensis Alapítvány vállalkozott.

A BINCISZ részt vett a fontosabb nagyváradi és Bihar megyei rendezvényeken. A legkiemelkedőbb saját rendezvénye 2000. november 3-án volt, amikor először ünnepelték meg Nagyváradon a Magyar Tudomány Napját. Az esemény kimagasló sikerét az előadók és hallgatók nagy száma, a jó közösségi szellem és hangulat jelezte. Ha még szükséges volt, akkor újból bizonyítást nyert az összefogás és az együttműködés elsődlegessége, növekvő hatásfoka.

Más szervezetek is igyekeztek új kezdeményezéseket elindítani. Így 2000. októberében a nagyváradi Albin Alapítvány megszervezte az I. Civil Akadémia keretében *Az Élő Falu – Civil Akadémia* című rendezvényt. Az Élő Falu program Bihar megyében is a kistélepülések felzárkóztatását tűzte ki célul. A közösségfejlesztés lényege az volt, hogy a helyiek fogalmazzák meg gondjaikat, ezeket közösen beszéljék meg és együtt próbálják megoldani. Hasonló új formákkal más szervezetek is próbálkoztak.

A magyar civil szféra helyzete, eredményei és lehetőségei Biharban és Nagyváradon az ezredfordulón

A különböző régiókban tevékenykedő civil szervezetek természetesen nem szakíthatók el a működésüket sok szempontból meghatározó általános körülményektől. Így nemcsak a Bihar megyei és nagyváradi, hanem az egész erdélyi, partiumi és bánági civil szervezetek tevékenységét és lehetőségeit behatárolják Romániában a civil szférát szabályozó törvénykezés és annak gyakorlati alkalmazásának módjai.

A román állam – a tagadhatatlan előrelépés ellenére – nem alakított ki napjainkig a civil szféra működését segítő támogatási rendszert, a kisebbségi civil szervezetekkel pedig gyakran bizalmatlan. Pedig a polgári és társadalmi szervezetek átvettek bizonyos állami, illetve önkormányzati feladatokat sokszor anélkül, hogy erre bármilyen támogatást kapnának.

A romániai magyar kisebbség polgári szervezetei különleges helyzetben vannak. Tagjai azért is hoztak létre civil szervezeteket, hogy pótolják a saját intézményrendszer hiányát. Emellett a szakmai és ágazati érdekvédelem is előtérbe kerül.

A magyar civil szervezetek specifikus helyzetéből fakadóan néhány sajátosságra mutathatunk rá. Először is – bármennyire is függetlennek nyilvánítják magukat – ezek a szervezetek, mivel létrehozásuk gyakran a többségi nemzettől való politikai elkülönülés érdekében történik, politikai szempontból is érdekvédelmi funkciót látnak el. Részben ennek tulajdonítható az a sajátosság is, hogy a román civil szférával való kapcsolat nem kielégítő. Ma (még) a magyar és román civil szféra párhuzamosan, elkülönülten, egymás mellett létezik. Ehhez kapcsolódik az a tény is, hogy a romániai magyarság nem találta meg a módot vagy a támogatást a helyi erős humán forrásközpontok létrehozására sem. A feladatok sokrétűsége, illetve a helyi polgárosodás alacsonyabb foka miatt, a magyar civil szervezetek sokfélék, rendkívül változatos feladatokat vállalnak fel, összetételük legtöbbször heterogén.

Jellemző az is, hogy döntő többségben a magyarországi forrásokra támaszkodnak, esetleg más külföldi támogatásokat is igénybe vesznek. A belföldi támogatások aránya ele-

nyésző. Ráadásul gyengébb anyagi helyzetük miatt a legtöbb szervezet támogatás-függő. A helyi erőforrások hasznosítása csak kis mértékben jellemző. Arculataikat, ha sikerül is markánsabban kialakítani, igyekeznek az elvárásokhoz, a központi törekvésekhez igazítani. Egy-egy központi kezdeményezésre bizonyos típusú rendezvények hulláma indul el, amelyek hatására a nonprofit szervezetek gyakran egymás esélyeit gyengítik.

A magyar civil szféra helyzetét jelentősen befolyásolja, az állammal és kormányzatokkal való kapcsolaton túl, a vállalkozói szférával, a helyi önkormányzattal, valamint a magyarság érdekvédelmi és politikai szervezetével, az RMDSZ-el való kapcsolat.

A vállalkozók egy része nem érti a civil szféra működésének jellegzetességeit, emiatt csak olyan támogatásra (szponzorálásra) hajlandó, amely vagy nyereséget hoz, vagy legalább teljes egészében visszatérül. Kevesen vannak azok, akik megértik, hogy a civil szervezetek céljait támogatások nélkül nem tudják elérni. A polgárosodás előrehaladásával a vállalkozói szféra konszolidálódásával kialakulhat egy egészséges viszony a civil szervezetek és vállalkozók között, amely lehetővé teszi a helyi feladatok nagyrészt helyi erőből való megoldását.

Fontos tisztázni a civil szervezetek és a helyi önkormányzatok közötti mai kapcsolatot. Ez egy decentralizált a helyi érdekeket is figyelembe vevő szemléletet igényel. Romániában a helyi önkormányzatoknak az utóbbi időben jelentős mértékben megnőtt a mozgásteret. Bizonyos feladatokat a központi szervezetek, intézmények átadtak a helyhatóságoknak, igaz, a megoldáshoz szükséges anyagi forrásokat nem mindig biztosították. Bihar megyében a civil szféra és az önkormányzat kapcsolata jónak mondható, főleg Nagyvárad esetében. A nagyváradi municípiumi (megyei jogú városi) önkormányzat az utóbbi években már jelentősen támogatta a civil szervezetek által beterjesztett programokat, pályázatokat. Az utóbbi két évben lényegesen növekedett a magyar civil szervezetek programjainak anyagi támogatása anélkül, hogy elérte volna a magyar lakosság számbeli arányának szintjét. Pályázati információs irodák is működnek a megyében, igaz, ezek elsősorban a szociális és egészségügyi projekteket követik nyomon.

Az egyházakkal a kapcsolat Biharban is jó, azonban az ökumenikus szellem nem mindig érvényesül és néha a politikai polarizálódás is „begyűrűzik”.

A magyarság politikai és érdekvédelmi szervezetével való viszony elég jelentősen változott az elmúlt tíz-tizenegy évben Bihar megyében és Nagyváradon is.

Bonyolultabbá a kilencvenes évek végén vált, elsősorban az RMDSZ fokozottabb politikai szerepvállalásával kapcsolatban. Ekkor jelent meg hangsúlyosabban az RMDSZ-en belül a politikai polarizáció, amelynek következményei voltak a civil szférában is. A partneri viszony fenntartásában, illetve kialakításában két út kínálkozott. Az egyik: tagszervezetként belépni az RMDSZ struktúrába, a másik: kívül maradni, viszont közösen szervezni a fontosabb rendezvényeket. Mint általában, mindkét út előnyökkel és hátrányokkal egyaránt járt és a társadalmi szervezetek mindkettőt kipróbálták. A probléma körbejárásához akkor kellett a kérdéseket világosan megfogalmazni és az alapelvek szintjén tisztázni, amikor a Bihar megyei és nagyváradi civil szervezetek eljutottak az erők egyesítéséhez és a Bihar Megyei és Nagyváradi Civil Szervezetek Szövetségének létrehozásához. Utóbbi megalakulásakor sajtóközleményben tisztázta ezzel kapcsolatban állásfoglalását: „*A BINCISZ politikával nem foglalkozik, de mint a társadalom egyik szabályozó szervezete állást foglal minden közérdekű kérdésben, ezzel is segítve az esetleges döntések meghozatalát. A BINCISZ nem irányul senki ellen és együttműködik minden haladó társadalmi és politikai erővel, a helyi önkormányzattal. Nem óhajt részt venni a magyarságon belüli politikai csatározásokban, egyforma közelségben maradva az egyes politikai irányzatokhoz*”. Ezzel összefüggésben nyilvánvalóvá vált, hogy a kisebbségi magyarság civil szer-

vezetei nem maradhatnak távol a politikától, viszont tevékenységüket úgy szervezhetik, hogy ne keveredjenek bele a politikai küzdelmekbe. Ez a metapolitikus hozzáállás vezetett oda Biharban, hogy az RMDSZ-en belüli mély politikai törésvonal ellenére a civil szervezetek és az RMDSZ közötti kapcsolat általában jó maradt. Ennek lett egyik következménye, hogy 2001. májusában az RMDSZ Bihar megyei területi szervezete alapszabály-módosítás által az elnökségbe egy, a civil szervezetekért és tudományért felelős ügyvezető alelnököt nevezett ki, akinek feladata ösztönözni a megyében a civil szervezetek létrejöttét, együttműködését, és összehangolni tevékenységüket. Ez már a korszerű, demokratikus társadalmakat is foglalkoztató kérdéskörhöz vezet.

Ismeretes, hogy míg a politikai szféra érdekközpontú, a vállalkozói szféra haszonközpontú, addig a civil szféra értékközpontú. Tehát a civil szervezetek egyik fő feladata az értékközvetítés marad, függetlenül a társadalmi élet bonyolultabbá és sokrétűbbé válásától.

A BINCISZ jelenléte minőségi előrelépést jelentett a helyi társadalmi élet önépítkezésében. Ennek első tárgyasulására – mint már említettük – 2000. november 3-án került sor, amikor először szervezték meg Nagyváradon a Magyar Tudomány Napját, majd 2001. január 22-én – Berettyóújfaluvál közösen – először rendezték meg a Magyar Kultúra Napját. Mindkét esemény új kezdeményezés volt nemcsak Biharban vagy a Partiumban, hanem az egész széles értelemben vett Erdély szintjén is.

A civil társadalom érettségét azonban a 2001. évi jubileumi nagyváradi ünnepségsorozat, a Varadinum alkalmával lehetett lemérni. A 10. alkalommal megrendezett esemény összesen 43 rendezvényéből 31-et a civil társulások szerveztek (10-et az egyházak, 2-t a sajtó). Mindez a közösségi összefogás szép példáját és az önszerveződés magasabb szintjét fémjelzi. A kiemelkedő egyházi események mellett két nagyobb horderejű új kezdeményezés is megvalósult. Ezek a Magyar Tudományosság Napja az MTA (Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság) részvételével és támogatásával, valamint először nemcsak Nagyváradon, hanem az egész Erdélyben a Civil Társadalom Napja, amely kulturális rendezvényeket, szakmai tanácskozást és fórumot foglalt magába neves meghívottak jelenlétében.

Ugyancsak 2001-ben került sor a II. Civil Akadémiára, amely a Bihari Teleház mozgalommal volt kapcsolatos. Ennek is voltak szervezési sikerei, amikor Bihari Teledomus néven az együttműködést biztosító szövetség jött létre.

A civil szféra jelene és jövője Biharban

A civil szervezetek száma és összetétele országoként, sőt országrészenként is jelentős eltérést mutat. Romániában a bejegyzett civil szervezetek száma 2001. januárig megközelítette az 50 000-et. A trend intenzív növekedést mutatott. Jellegük szerint ezek mintegy 40%-a ifjúsággal, közel 10%-a pedig idősekkel foglalkozik. A romániai egyesületi törvény a civil szerveződések három alaptípusát különbözteti meg: egyesületek, egyesületek szövetsége, illetve közhasznú társaságok. Ezek mindegyike jelen van Bihar megyében és Nagyváradon, azonban a számszerű adatokban csak az elsőnek van kiemelkedő jelentősége. Hozzávetőleges adatok szerint Biharban 2001. januárjában több mint 500 civil szerveződés volt, ebből kb. 70-80 mint magyar civil szervezet tevékenykedik. Ezek a társadalom számos területét lefedik és megpróbálják pótolni az intézményrendszer és a helyi erőforrások hiányát. Mindezt a társadalmi szerkezet deformált világában igyekeznek véghez vinni.

Ha a Bihar megyei és nagyváradi magyar civil szerveződések struktúráját elemezzük, akkor szembetűnik, hogy hasonló a magyarországihoz. Vagyis a többséget a kultúra és a szociális vonalon tevékenykedő szervezetek aránya teszi ki. Jellemzője ez az egész romá-

niai magyar civil szférának. Az egy főre számolt civil szervezetek száma alapján Bihar megye az ország élvonalába tartozik, viszont a területi elhelyezkedés szempontjából a szerkezet már kevésbé harmonikus. Nagyvárad dominanciája a megye többi településével szemben kimagasló még akkor is, ha az utóbbi időben az arányokban csökkenés volt tapasztalható. Az egyes szervezetek aktivitásának mértéke, mediatizálása és eredményei között nagy különbségek tapasztalhatók. Vannak olyanok, amelyek egyre több tevékenységet vállalnak, hogy újabb erőforrásokat tudjanak szerezni. Mások megelégszenek évente egy-két reprezentatív, jól mediatizált rendezvénnyel, megint mások a nyilvánoságot csaknem teljesen kizárva végzik napi sokrétű feladataikat.

Felvetődik a kérdés, hogy mit hoz a jövő, milyen perspektívákkal számolhat a Bihar megyei és nagyváradai civil szféra, szoros összefüggésben az egész romániai magyar non-profit szektorral?

Természetesen a kérdés túl bonyolult ahhoz, hogy minden oldalról megfelelő választ tudjunk adni. Néhány alapvető támpont és irány azonban már ma is felismerhető. Ezen evidenciák egyike, hogy Romániában szükséges a civil szférát fejleszteni. Ehhez megvannak a megfelelő nemzetközi minták. Mivel a polgári értékek, minták még távol vannak, az is nyilvánvaló, hogy hosszú lesz az út a valódi polgári társadalom felé. Ebben a fejlődésben a magyar társadalmi szervezeteknek meg lesz a saját jellegzetes helyük és szerepük.

Amikor a politika nem eléggé vonzó, a civil szervezetek jelentősége felértékelődik. Ehhez azonban szükséges a decentralizáció, a társadalom depolitizálása és szakmai teljesítmény centrikussága. Csak így érhető el, hogy a helyi civil szerveződések is befolyásolják a helyi erőforrások elosztását. Ugyancsak a civil szféra jövőbeni feladataihoz tartozik, hogy minden ember a saját közvetlen környezetében fejlesztővé válhasson. Az is előrelátható, hogy az erdélyi, partiumi és bánági magyar társadalom számára az önépítés a közel jövőben is létkérdés marad.

Az identitás megtartásának egyik alappillére az önszerveződés, illetve a civil társadalom marad. Mind jobban előtérbe kerül az a felfogás is, hogy a tudás, mind az egyén, mind a közösség számára egyaránt a fejlődés és jólét biztosítójává válhat.

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a fáziskésés ellenére is a magyar civil szerveződéseknek máris nagy szerepük van Bihar megyében és Nagyváradon is az egyes társadalmi feladatok feltérképezésében és megoldásában. Jelentőségük a jövőben tovább fog növekedni és nagyobb szerepük lesz a közösségi és egyéni célok valóra váltásában. Persze addig még a civil szervezeteknek sok csatát kell megnyerni, elsősorban a bizalom megerősítése és a fokozottabb együttműködés által.

Felhasznált irodalom

- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Budapest, 1997.
 Böhm Antal: A XX. századi magyar társadalom. Budapest, 1999.
 A civil szféra szerepe a közösségfejlesztésben. II. Civil Fórum 2000. Kolozsvár, 2000.
 Dahrendorf, Ralph: A modern társadalmi konfliktus. Budapest, 1994.
 Erdélyi Magyar Ki-Kicsoda. 2000
 Fleisz János: Város kinek nem látni mását. Nagyvárad a dualizmus korában. Nagyvárad, 1996, 1997.
 Kárpát-medencei kisebbségi magyar közművelődési civil szervezetek Fóruma 2000. június 2–4. Budapest, 2001.
 Magyarok a világban. Kárpát-Medence. Budapest, 2000.
 Sajtóközlemény. In: Partium. A Partiumi Közlöny melléklete. 2000. augusztus.